

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В США

Стабільність і продуктивність сільськогосподарського виробництва США значною мірою зумовлене дією принципу пріоритетності сільського господарства стосовно інших галузей економіки. Його правове забезпечення (знову ж таки, на відміну від інших економічних галузей) здійснюється, поряд з загальною державною регламентацією, в юридично самостійній формі аграрного права. Це обґрунтовується унікальними природними особливостями праці в сільському господарстві, які всебічно враховуються державою.

Пріоритетність, тобто першість за значенням (переважаюче значення) сільського господарства США носить характер системної державної підтримки цієї галузі як в цілому, так і діяльності окремих індивідів-фермерів, що уособлюють в собі суб'єктний склад працівників аграрної сфери.

Державна аграрна політика США через систему законодавчих актів федерального рівня та на рівні штатів покликана створювати рівні можливості для всіх фермерів у всіх сферах: приймати державні програми їх підтримки; забезпечувати зонування територій, контроль за якістю сільськогосподарських продуктів тощо (Р.Шикел). Саме це забезпечує вільне аграрне підприємництво фермерів.

В США існує досить чітка система державного регулювання фермерської (сільськогосподарської) діяльності. Але вона носить характер не втручання в їх господарські інтереси, не обмеження прав фермерів, а виходить з доктрини забезпечення державою соціальної рівноваги в сільському господарстві.

Враховуючи об'єктивні (природні) фактори збитковості сільськогосподарського виробництва, високий рівень його "виробничого ризику" державна система в США не лише виступає гарантом проти можливого, в силу цього, його банкрутства, але і активно допомагає ліквідувати диспропорцію цін між промисловістю і сільським господарством, надає пільгові кредити фермерам, приймає спеціальні державні програми їх підтримки, і це є постійно діючою державною доктриною, причому, стосовно лише сільського господарства.

У зв'язку з тим, що в США існує процес перевиробництва сільськогосподарської продукції з метою забезпечення відповідного рівня цін на неї, держава там значною мірою регулює сам обсяг сільськогосподарського виробництва та розподілу національного доходу. Проте, Конституцією США встановлені чіткі межі державного втручання в аграрний сектор економіки.

В 1933, а згодом у 1938 році в США було прийнято спеціальний Закон про сільськогосподарське регулювання, який заклав основи забезпечення пріоритетності сільськогосподарської виробничої та іншої діяльності.

У 1985 році в США прийнято Закон про харчове забезпечення, який дав можливість скласти основу для чисельних традиційних програм державної підтримки сільського господарства. Ці програми забезпечуються Міністерством сільського господарства США (створене Актом Конгресу від 15 травня 1862р.).

Міністерство сільського господарства США має широкі повноваження в сфері організації виробництва, реалізації сільськогосподарської продукції, аграрного кредитування, професійної підготовки фермерів, організації фермерської кооперації тощо.

Сільське господарство в США - сфера найбільшого і спеціалізованого державного регулювання: тут воно значно ширше, ніж у будь-якій іншій галузі економіки.

Державна підтримка фермерства є домінуючою державною політикою в сфері сільського господарства США.

Глобальна американська доктрина пріоритетності і специфіки сільського господарства, а отже і його державної підтримки реалізується переважно через урядові федеральні програми. Вони є чисельними і мають загальну скерованість на допомогу фермерам, створення для них пільг. Це торкається не лише виробництва, але і збуту сільськогосподарської продукції. Всі ці програми виходять з Міністерства сільського господарства США, яке має спеціалізовані підрозділи відповідного характеру. Однією з центральних є Програма підтримки цін і доходів. Її мета - підняти фермерські прибутки і в той же час зробити споживачам доступність продуктів харчування та стабілізувати (за рахунок держави) аграрний сектор економіки.

Важливе практичне значення мають позичкові програми (т.зв. "регулярної позики" і "резервної позики"). Їх реалізація означає, що фермери не зазнають втрат внаслідок падіння ринкових цін нижче позичкової ставки.

Програма "виплати дефіциту" передбачає державну компенсацію фермерам втрат у зв'язку зі скороченням посівних площ, що є обов'язковим відповідно до програми консервації земель. Отже, плановане державою обмеження виробництва сільськогосподарської продукції і скорочення посівних площ усуває можливості здешевлення фермерської продукції, сприяє охороні ґрунтів і не завдає збитків фермерам. Аналогічно проводиться і програма скорочення матеріально-виробничих ресурсів. Надзвичайне значення має спеціальна "Програма охорони земельних ресурсів". При цьому корпорація Товарного кредитування бере на себе 50% фактичних витрат на природо-охоронну діяльність, яку реалізує фермер.

Існує також декілька конкретних страхових програм, за якими фермер одержує страхову допомогу.

За належне виконання всіх Програм фермери одержують державні винагороди (переважно в формі товарних сертифікатів або натуральної винагороди).

Досвід правового регулювання пріоритетності сільського господарства в США значною мірою може бути використаний в Україні.

Пріоритетність і державна підтримка сільського господарства повинні бути закріплені в Конституції України. Цей конституційний принцип повинен знайти конкретне закріплення в різноманітних нормативно-правових актах аграрного законодавства України. Перший крок у цьому напрямку зроблений Законом України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві", який діє в редакції цього Закону від 15 травня 1992 року. Але цей закон не забезпечений гарантіями його реалізації та відповідальністю за невиконання його норм. Проте, і за цих умов реальність принципу пріоритетності сільського господарства в Україні не зможе стати домінуючим фактором. Для цього потрібна система державно-правових заходів. Вони тим важливіші, що доля всіх економічних перетворень зумовлена насамперед станом у сільському господарстві. Саме тому відродження України, як зазначає Президент України Л.Д.Кучма, "повинно початися з села".

С.Ф.Василюк

ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОРІЮ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО РУХУ (СПІЛЧАНСТВА)

Серед дослідників історії кооперативного руху є два погляди на те, від чого цю історію слід починати. Одні вважають, що кооперація обумовлена виникненням капіталізму, соціальними перемінами індустріалізації, інші шукають традиції спілчанства далеко в віках і первісних-суспільно-господарських організаціях. Один з прихильників другого напрямку, відомий історик українського кооперативного руху проф.Тотоміянець, вважав кооперативну організацію "такою давньою, як саме людство". І з цим слід погодитися. З початком людського життя люди, як відомо, змушені були спільно боротися проти природної стихії, звіра, нападів сусідів і т.п. щоб здобути собі їжу вони спільно йшли на полювання, виконували різні роботи. Тобто первісні люди і жили і робили все гуртом.

Спілки і об'єднання для ведення сільськогосподарської праці появились давно. На селі завжди існували добрі звичаї допомагати один одному при оранці, косовиці, жнивях та інших роботах. Тому в українській мові давно вживалися слова "спільництво" або "спільчанство", які згодом були замінені міжнародним терміном кооперація". Слово "кооперація" латинського